

Vlatka Kezić – transkripcija intervjuja

Razgovor vodila Tamara Šmidling

Tamara: Počnemo. Da počnemo i da snimamo. Dobro. Za ovaj sam sigurna da snima, za ovaj... aha, snima i ovaj. E super! Dakle, danas radimo intervju, treći je decembar. U Banjaluci smo. Radimo intervju sa Vlatkom Kezić i, Vlatka ja ću sada krenuti sa ovim pitanjima. Već smo objasnili kako ti ide. Dakle, nema pogrešnih odgovora, ne treba, ne bi trebalo da bude nekakvog straha. Vi pričate Vašu priču, a ja sam tu da je čujem i pomoću nekih pitanja samo da je malo usmerimo da se što više fokusiramo na one stvari koje su nam važne. Uvek postoji nekakav, nekakav... kako biste Vi, ovaj, opisali Vaš, Vaš, Vas? Ko ste Vi? Kako biste opisali Vlatku Kezić? Ko je Vlatka Kezić?

Vlatka: Pa još uvijek se borim sa tim da sve ide na neku osmijeh, na pozitivu, na razgovor, na dogovor mada je to malo teže sa ovim narodom, svakakih nas ima.

Tamara: A ovako neke, već ste Vi to meni rekli, rođeni ste tu u Banjaluci, sedamdeset treće godine. Kako pamтите tu, taj period Vašeg, recimo, detinjstva, mladosti?

Vlatka: Taj period. Pa nekako tu sam se zaljub'la, zaljub'la sam se. To je bio neki početak tog, devedest druga god'na na Vrbasu. Ovaj, i puno smo se druž'li. Brat je, aaa... brat se bavio u Dis pozorištu glumom i puno je im'o ti' prijatelja, a radio je i u Veneciji kao konobar. Venecija je kafić u našem Boriku. Tu ga je zaposlio od Nataše sestre moje prijateljice suprug. I bilo je baš lijepo neko druženje, nismo nekako osjećali da neki ljudi iz tog našeg okruženja nestaju. Jednostavno, samo da se pokupe naveče i da ih više ne čuješ, ne vidiš... Dešavalo se, dešavalo se.

Tamara: Pričate o devedeset drugoj.

Vlatka: Da, da.

Tamara: Znači Vi ste u to vreme, hajde malo da pričamo, baš me to... U to vreme Vi ste završili srednju školu?

Vlatka: Da. Taman smo završili i to s igrom slučajnosti pošto smo ja i Vladimir bili jako vezani, blizanci smo i nije niko znao da ću se ja rodit' uopšte pošto majka je tako, uvijek je kucalo srce na srce jednim ritmom i doktor nikad nije mog'o da spozna da mama nosi dvoje. Tako da smo jako vezani, više ja za njega nego on. Možda, ne znam, neke reakcije njegovih nije bilo puno, više je bilo mojih reakcija. Al' dvaput smo se rastali u životu, nismo se nikad rastajali fizički da smo jedno bez drugog. On je otiš'o jednu godinu na turneju sa folklorom, pošto muških je uvijek bilo u def'citu. Žena previše. Uvijek je on iš'o na to sve. Otiš'o je za Poljsku. Tu je bio, pa do pred sami rat, osamdeset i neka god'na, više ne znam sad tačno, peta, šesta, tako negdje sedma, bliže ovome svemu dešavanju. I sedam dana sam bila bolesna, znači bolesna, samo sam ležala, nije niko znao šta je sa mnom.

Tamara: Zato što ste se razboleli.

Vlatka: A nisam ga mogla čuti telefonom jer tad nisu funkcionisali ti telefoni i veze i to sve. To je bilo jednom od tih prvih dešavanja naših, tog rastanka.

Tamara: Vi ste, znači, bili tu, oboje ste bili u Banjaluci i završili ste srednje škole i onda se Vi sećate tog perioda kao, kao nekakvog druženja i to je, rekli ste, niste bili svesni šta se, šta se dešava. A kako, kako kada se pomene, recimo, Banja Luka, eto, devedest prva, druge, koje su prve slike koje Vam padnu na pamet? Šta je to što prvo imate u glavi? Kako je rat izgledao? Čega se sećate?

Vlatka: Pa nama sa tol'ko godina nama je sve bilo super, nama je sve bilo divno. Mi smo izlaz'li, u Parkuću se sastajali s društvom, al' primjetno, 'nači, naroda već nije bilo tu, našeg društva, druženja na tim mjestima na kojima smo mi izlaz'li, u disko Sebastijan tu u gradu. Gdje god smo dolaz'li svaki put je bilo sve manje i manje.

Tamara: A koga nije bilo?

Vlatka: Pa muslimana. Zato što je ovde većinom bilo, većinsko stanovništvo je bilo muslimansko. Bar ono što smo mi se druž'li s njima. Ma nekako najmanje je bilo tih Srba, kako bi' ih nazvala, Srba. Mi nismo nešto posebno puno poznavali, a opet kažem kad se vratim unuzad, kad razmislim o tom svemu stvarno je bilo najviše muslimana.

Tamara: I onda devedesetdruge sve ih je manje.

Vlatka: Jest, sve ih je manje. Pa naših prijatelja baš sa folkloru, ovaj, mi smo igrali folklor u Pelagiću, ovaj, drugar'ca je jedna, preselili su se na Lauš i tako. A stvarno preko noći, znači preko noći. Niko nije ništa govorio. Mi smo im pomagali da se sele. 'Nači, ljudi su samo otišli.

Tamara: Cele porodice.

Vlatka: Pa nije baš cijela, al', ono, jedno po jedno nekako. Prvo oni najmlađi, mislim, šta, svi smo imali osamnaest godina, bili smo punoljetni, većinom su odlaz'li, sad da li preko Crvenog krsta, da li preko Merhameta, pretpostavljam jer svi su to bili vezani za to.

Tamara: Jel' možete da se setite gde su odlazili?

Vlatka: Pa Švedska.

Tamara: Aha, u inostranstvo.

Vlatka: Jedan naš prijatelj je jedino otišao preko, to je već bilo devedesetpeta, 'nači kraj. On je otišao u Gašince. Tu se preko Dvora, Dvor na Uni, tu se prelaz'lo, tu je bio prelaz i on je, nije nigdje mog'o da ode već je otiš'o, im'o je tek poslije, ne znam ni ja, neku ponudu, to je prič'o poslije, 'nači na Aljasku. Tako daleko je otiš'o. Nekako on je nekako najdalje otiš'o.

Tamara: Znače, kažete, ljudi su preko noći uglavnom odlazili u inostranstvo. Jeste uspevali da razgovarate s nekim od njih ili su ljudi ćutali. Pisama je bilo.

Vlatka: Pa slabo. Bilo je pisama, pisama. 'Nači preko Crvenog krsta su se ljudi javljali. Ipak je bilo nekih kontakta, nije bilo telefona, nije bilo ono nekih da si mog'o, razgovora u četiri oka. Jer porodice su, bukvalno, majke su najviše odvod'le djecu, a očevi su ostajali još rad't. Isto smo imali primjer ovoga čika Baje. On je radio s tatom na benzinskoj pumpi. On je, znači, ost'o tu, a oni su svi ot'šli preko noći i on nam ništa nije smio reći, nismo znali, nismo imali pojma. Tek poslije, ne znam, na televiziji smo uprat'li. Bila je baš preko tog Dvora na Uni snimak teta Azre koja intervjuiše, 'nači govori žena da ju je neko maltretir'o da je, ne znam. 'Nači ja to nemam pojma da se to dešavalo da su je tukli da su ih napali, u stan da su im ušli, a oni isto tu žive s nama u Boriku. 'Nači mislim da je to bila neka lažna informacija za koju sto posto mogu da kažem da nije se nikad desila već tu je bilo jednostavno neki ljudski momenti. Zašto je to urad'la ne znam. Zbog čega.

Tamara: Sad ono što mene zanima, da se malo vratimo na taj pred sam početak rata ili tako. Znači, jedna je stvar bila s jedne strane to druženje, naravno kad si mlad sve ti je super, žurke.

Vlatka: Ma mi smo imali žurke. Nama, nama to nije bilo...

Tamara: Nije vam bilo u fokusu.

Vlatka: Nije bilo tog nekog tolkog, al' stvarno su, ovaj...

Tamara: Al' prvo svakako što ste videli su prijatelji koji odlaze. Šta je onda bilo još što je ukazivalo da se stvari menjaju da se nešto ozbiljno sprema? Koji su još bili signali?

Vlatka: Bile su barikade. Oni su na Ve, na mostovima su postav'li one kao od pjeska one, one vreće vel'ke, aha, i stavljali su one kao žice, ono kao bukvalno iz onog filma, iz, iz ratnih onih dešavanja iz prošlog onog rata, al' nije bilo ljudi samo su bile te tako rekviziti. Nije bilo ljudi. Mislim nas, mene nije niko zaustavio, ja, ja nisam imala s tim susreta.

Tamara: Možete li se setiti kada je to tačno počelo?

Vlatka: To je bila tačno devedesetprva, devedesetdruga, pardon jer dobili su poziv, brat je dobio poziv u vojsku i moj drug školski je otiš'o. On je prvi otiš'o tu u kasarnu Kozara i pravio je oproštajno kod sebe kući, a mi smo izašli nas četvero petoro iz škole, iz školskog kao da napravimo žurku baš kod Vladimira, kod Vlade u kafiću Venecija. I tu smo se ponapijali i sad trebamo ić' kući, a mene ostavio taj dečko, ta ljubav jedna prva moja isto i hoću ja da idem kod njega na Starčevicu, 'nači moram preći most, al' već je deset sati, već je bilo, onaj, kako se to zvalo, policijski sat, mi nismo mogli nigdje. Ma kakav, nas dvije smo kren'le, drugarica sa mnom, reko idemo da ga pozdravimo. To je bilo negdje petnes do deset, mislim, šta smo, o čemu smo mi razmišljale, o ničemu. I taj drug je na biciku sjeo, sad tako pijan jedva je doš'o do Derviša biciklom. Derviši su kraj Banjaluke jedno mjesto, jedno dobrih tri sata treba doći do Derviša biciklom (kroz smijeh) i on je otiš'o, napustio to svo svoje sijelo, to oproštajno veče što su mu roditelji prav'li i mi smo došli kod tog druga na vrata, isto je bilo veselo i kad su nas ugledali, jao, on se prestravio kaže – kako ću te vratit' sad kući? Ma, reko, ne znam, vraćaj me kako 'oćeš (smije se). A imali smo taj zajednički auto marke Jugo četrespet (45).

Tamara: Zajednički od nekoliko prijatelja?

Vlatka: Taj nas je, svugdje nas je razvio i odvio pošto još uvijek se moglo naći benzina. To je još bila jedna stavka koja je već...

Tamara: Koja je postala problematična.

Vlatka: Problematična.

Tamara: A zanima me nešto u vezi sa barikadama i to postavljanje tih vreća sa peskom, žica i tako. Ko je to postavio?

Vlatka: E sad ja to stvarno ne znam. To su oni..

Tamara: Ko su oni?

Vlatka: govorili crvene beretke, ustvari to je bilo od toga Arkana, kao ta brigada. Znači Srbijanci, Arkanovi ti jer su se većinom tu prijavljivali. On je nekako prvi doš'o tu i prijavljivali su se ti dobrovoljci.

Tamara: da regrutuje ljude u tu njegovu. Aha.

Vlatka: Jest, da regrutuje ljude u tu svoju brigadu.

Tamara: A kad je, jel'...?

Vlatka: To je već bila devedes'tdruga.

Tamara: A to je već devedesetdruga.

Vlatka: Bila je devedes'tdruga. Al' devedes'tprva.. sad tu smo mi završili školu i stvarno smo izlazili svako veće baš ono, nije bilo nekih nama tih nekih susreta sa tom policijom i sa nečim ne znam ni ja. Sve je bilo normalno nekih dešavanja. Izlazilo se u Boriku. Uvijek smo bili tu nekako u Boriku, nikad nismo negdje dalje išli, il' smo se vraćali kod drugova u stan, 'nači koji su, 'nači roditelji su im već bili vani, nisu bili tu, on je bio sam i tu smo sa njim prav'li žurke. A zet moj je dobio prvi poziv, to je bilo baš devedeset i prva. Ivana se rod'la devedesete petog avgusta, da i on je poslije nekih, Ivana beba bila, nije ni prohodala, 'nači devedes'tprva već je dobio poziv bio, bilo ljeto, znam da je ljeto bilo, dobio poziv, u Vilu se je išlo. Bila Slavonska, Slavonska tamo, bio Slavonski Brod tamo, taj dio, eh, Vilu se zvala ta jedin'ca njegova. On je već otiš'o tada, devedes'tprva.

Tamara: Znači već dobrano se u Banjaluci osetilo devedesetprve već to (12:41 – nerazumljivo).

Vlatka: Jest, ta uniforma i ta dešavanja.

Tamara: Jesu ljudi pričali o tome?

Vlatka: Slabo. Slabo. Slabo. U našem komšiluku, na tom šestom spratu što ga mi zovemo, famoznom, ovaj, bili su katolici, bili su miješani, bili su muslimani i ovde do nas se dosel'li isto tako miješani. I tu smo prav'li žurke isto tako. Ono stariji, mama, tata, ostal' su, ostal' su bez posla. Mama je ostala bez posla i tata ubrzo jer Vladimir nije se, nije dobio poziv još za, nije se prijavio na, na, mor'o je ić da se prijavi na..

Tamara: Na vojni odsek.

Vlatka: Jest, na vojni odsjek i nije otiš'o. Ustvari otiš'o je i oni su njega pitali, da. Otiš'o je on i oni su njega pitali koje je vjeroispovjesti i on je rek'o da je pacifista i on rek'o njemu idi sad tamo kući gdje si doš'o i dogovori se sam sa sobom šta ćeš bit'. Znaš? I on je mami otiš'o na pos'o, tad je već bila na poslu, otiš'o na pos'o, rad'la je ona u firmi ovde u gradu i tako isprič'o šta mu se des'lo i ona se, nije znala šta će i u tom našem, u tom vojnom odsjeku radio je od moga tetka rođeni brat, Šeljegović i ona se njemu obrati, pita šta ću, kako ću, nije dijete ništa namjerno misl'lo, mislim, treba obaviti sve to ponovo i tako je otiš'o ponovo na tu, na taj...

Tamara: na regrutaciju ili kako se to već zove.

Vlatka: Da, na regrutaciju i tako je i ost'o i sad šta se tamo desilo ne znam, (kroz smijeh) znam da je tvrdio da je pacif'ista i da neće da se nigdje opredjeli tad u to vrijeme.

Tamara: I onda su mama i tata nakon toga ostali bez posla.

Vlatka: Jesu, ostali su bez posla zato što on nije obavio tu regrutaciju, nije, ovaj, nigdje prispio, a nismo nikad, šta ja znam, u našoj kući, porodici, nije se razgovaralo da neko ide nekuda, da se osjeti taj nemir, da se osjeti to nešto, nismo.

Tamara: Nije bilo tog straha na taj način.

Vlatka: Nije bilo straha. Šta ja znam, tata i mama su uvijek govorili šta god da se desi tu smo. Tad je već bila zatvorena gran'ca sa Hrvatskom i nama su poslali paket pošto tata ima familiju u Zagrebu i oni su, tetka i tetak su nam poslali paket i došlo je to hrane, konzervi, ne znam ni ja, pismo u kojem su tako nas upućivali da mi dođemo kod njih, da mi pređemo, da mi se pokrenemo, da izađemo iz stana, da ostavimo sve to, 'nači da se ostavimo svega toga i da idemo. Da idemo i da budemo svi zajedno. Pošto tu u Banjaluci je ostao još samo jedan stric, al' oni isto tako nisu, nisu imali namjeru da idu jer su oni bili vezani za crkvu. Moj stric je katolik baš ono teški, 'nači uvijek su u crkvi, vezani za crkvu, al' su oni otišli devedes'tpete.

Tamara: Znači ipak su... (15:59 – nerazumljivo).

Vlatka: kad je Komarica dig'o, kad je dig'o Komarica sve te crkvene, devedes'tpete.

Tamara: To je ovaj biskup Franjo Komarica? O njemu govorite.

Vlatka: Jeste Franjo Komarica. Oni su ipak otišli svi, ali' devedes'tpete.

Tamara: Devedesetpete. 'Ajde doći ćemo i na to. Sad me zanima, mislim jako mi je zanimljivo zato što ima puno slika i šta, kada onda, kada onda Vi lično kao Vlatka Kezić postajete svesni rat je tu? Šta je to što je Vama označilo početak rata u Banjaluci?

Vlatka: Pa ovako je. Prvo nismo imali posla. Vladimir je jedino radio tu u Veneciji. Bio je zaštićen zbog tog Sanjinog supruga koji je tu opet bio banjalučki, ono, znalo se za njega i nije dao niko da dira Vladimira da

bude tu, a onda su tu Veneciju preuzeli, pa izbjeglice iz Jajca. Tad su došle, došle su, al' opet mi njih nismo kao narod, nekako, kako bi' rekla, primjećivali da se tu nešto dešava, da se tu useljuju, doseljuju. Mi smo opet nekako bili u tom da nam je, da imamo šta da pojedemo da smo. Nije bilo straha. Nije bilo nekog opte... jer otac je im'o opet neki dinar, bilo je to, al' nisi mog'o to sve nešto kupit', mislim bilo je nešto pa smo se prijavili su Karitas da dobijamo tu pomoć i to je njemu, ocu je to bilo jako teško.

Tamara: Zato što je sad spao na milostinju.

Vlatka: Toliko ga je bilo sramota da uzme bicikl da ide s nama da odemo po tu pomoć i, ne znam, to mu je, to su uvijek, uvijek mi je to ostalo u nekom tužnom sjećanju njegovog lika i to kako je to...

Tamara: To je to njegovo lično dostojanstvo bio nekakav udarac. A ovo mi je zanimljivo – Venecija kafić u kojem je Vladimir radio, znači u nekom trenutku se menjaju vlasnici. Vi kažete to sada izbjeglice iz Jajca, pretpostavljam Srbi koji su iz Jajca. To isto govorimo o devedeset drugoj.

Vlatka: Devedes't prva, devedes't druga. Znači više druga.

Tamara: Da, više druga.

Vlatka: Druga. Znači otišli su, zet je već otišao na ratište tad, tako ga zovu, al' on nije dolazi kad se rać'o, on nije dolazio pod tim dojmom da oni nešto pucaju, nešto, nije bilo tih napada, već su oni, ne znam ni šta su rad'li tamo. Znam da je donosio tu neku hranu od njih, od ovih, ovih, amr'čkih, neke njihove upakovane...

Tamara: Lunch pakete.

Vlatka: Ma pakete. Tako smo se tu smijali. Bože, reko', pa ono ne piše koja je god'na, pa onda ono da l' su vakcinisani ono u vojsci dok su bili, pa jesu l' revakcinisani, smiju li to jest, ne smiju li. Uvijek je bila neka šega i zeza na to. Šta ja znam, mi smo bili slobodni, nismo imali tih opterećenja samo eto ti neki momenti kad su nam odlaz'li drugari. Ovaj jedan Dženan napravio nam je oproštajno. Uzgaj'o je zečeve kod oca, kod dede ustvari u Šeheru. Im'o je tamo dedu i napravio nam je večeru od tih zečeva i to je bio baš ono neki (smije se) apsurd jer je rek'o da hoće da se pozdravi s nama i to je stvarno, ono, bila žurka baš, baš. Bilo nas je svakakvih, i narkomana (smije se), al' svi smo bili nekako tu, znali smo se, nije niko nikoga napad'o, nije niko... druženje neko, smijeh. Šta ja znam, nismo imali tih opterećenja da se neko, ne znam, zove drukčije il'.

Tamara: Niste se bavili time ko je ko.

Vlatka: Nikad.

Tamara: A jel', jel', sada sa ove distance možete da pretpostavite zašto su ljudi odlazili, čega su se konkretno plašili? Šta je to bilo...?

Vlatka: Ja opet mislim da je to bio neki, neki organizovano, organizovane. 'Nači, ispred možda Karitasa, ne znam. Ja ne znam da je iko prič'o, razgovar'o da je im'o neki problem da je njih neko nap'o, da im je up'o u kuću, da ih je... razumiješ? To nisam taj neku sliku imala. Jednostavno su ljudi odlazili jel' su vidjeli

da im roditelji ostaju bez posla, bez mogućnosti da zaradiš, 'nači granice su već bile zatvorene. Jer koridor još nije bio, ono, oslobođen.

Tamara: Uspostavljen.

Vlatka: Jer samo se moglo ić' preko Crvenog krsta, il' preko Karistasa, il' preko Merhameta. 'Nači preko tih organizacija.

Tamara: Znači ako ja to sad razumem, to je više neki strah za egzistenciju, ne može da se zaradi, ali ne znate za neke vrste pretnji, nasilja, proterivanja?

Vlatka: Ja stvarno ne znam. Nismo to nešto mi doživljali. Ja jedino što smo mi doživ'li, kol'ko se ja sjećam, nama je čovjek pokuc'o na vrata, bila je, to je već bila, smrtovnica Vladimirova je već bila na vratima, 'nači to je vojnik mladi, doš'o je komšija s njim, isto u uniformi, komšija sa drugu sprata koji se doselio u toku rada, 'nači ni njega ne znam ga, ne poznajem ga, a dosta komšija je otišlo iz naše zgrade. Baš, baš. E on je doš'o da pita da li ćemo mi da odlazimo, da li napuštamo stan da bi se on uselio. E to mi je tako bilo... (21:31 – nerazumljivo).

Tamara: A kako je to izgledalo (21:33 – nerazumljivo)... stan ostane i onda se useli. Kako je to...?

Vlatka: Pa eto kako. 'Nači neko ko već dolazi tu, 'nači čovjek koji nije uopšte bio u zgradi, koji nije poznav'o stanare već je on čuo da su tu Hrvati, pretpostavljam, pretpostavljam da je neko usmjerio tog dečka, 'nači dečko je mojih godina, nije stariji, ne zna ni on, kao da bi se uselio da mi, ako ćemo napuštati kako stan, on bi nama to sačuv'o, ovo ono. U tom smislu nije nas niko napad'o, nije niko, al' eto, kažem opet smrtovnica je bila na pola vrata stavljena i da ljudi to nisu, i preko toga su prelaz'li.

Tamara: Da, ni to im nije bio znak – pustite ljude na miru.

Vlatka: Jest.

Tamara: A 'ajde kad smo već spomenuli tu smrtovnicu, malo sad šaramo, ali nema veze, šta, kako, šta se sa Vladimirom zapravo onda dešavalo? Dakle, od tog njegovog pacif... izjašnjavanja i insistiranja na tome da je pacifista do smrtovnice na vratima?

Vlatka: Pa, radio je uvijek u kafiću. 'Nači nije uvijek preko tog čovjeka. Taj Smajo mu je bio naziv, nadimak. Zove se sasvim drukčije, Slavko i on ga uvijek nekako drž'o tu kraj sebe i počeo je ponovo da radi u San Remu kao konobar. To je baš bio elitni lokal koji je i sad elitni u Banjaluci, elitni, ali tu je uvijek bio, najviše se dešavnja tu dešavalo, da. Sad opet ne znam, naš otac je malo povučen, nije nikad volio te neke mafijaše, ne znam ni ja, neke likove u gradu koji su tu pal'li i žar'li, jer bilo je ljudi koji su bili plaćeni da, ne znam, porodicu prevedu preko granice, to se već čulo, to se već nekim stvarima, sad ne znam ni koje porodice već to se tako pričalo. Tako da, da, Vladimir je uvijek bio nekako čuvan. Jer uvijek naš otac je gled'o da bude uz naše prijatelje, da bude u okruženju da ga neko pazi...

Tamara: Da ima leđa što se kaže.

Vlatka: Jest, da ima leđa. Al' neki njegovi koji su mu skoro prišli, jedan prijatelj oče, otac je tražio da ja i Vladimir radimo kod njega u firmi jednoj privatnoj, da budemo zajedno, da nekako funkcionišemo, da se ne razdvajamo što se tiče svega. Međutim on to nije htjeo, nije prihvatio jer je isto tako bilo, ono, hoće li biti sutra, hoćemo li bit živi il' nećemo bit živi, jel'? Tako se to prezentovalo. U suštini živ'lo se, svaki dan je prolazio nekako. I uspostavilo se, Vladimir je dobio poziv i otiš'o je on u vojsku...

Tamara: Dobio je poziv od koje vojske?

Vlatka: Od srpske, srpske vojske.

Tamara: Tada je već bila vojska Republike Srpske.?

Vlatka: Jest, ovde bila vojska iz Republike Srpske. Devedeset da druga i išli smo mu na zakletvu dole u Zalužane dobio je, opet je bio pozadinac što bi to reklo i...

Tamara: Gde su Zalužani?

Vlatka: Zalužani su kasarna, piloti, ustvari aerodrom, aerodrom Mahovljani. Pa jedinica jedna je bila dole u Zalužanima, a druga u Mahovljanima. Ustvari, u Zalužanima je bila to, kako bi' rekla, avijacija koju su, održavanje nekih onih... On je bio tu na održavanju ovih (pokušava da se sjeti), tad se upotrebljavalo u kafićima, joj, (kroz smijeh) ne mogu se sad ni sjetit kako se to zove. 'Nači nije bilo struje, prekidalu su nam struju...

Tamara: Agregate.

Vlatka: E agregate. On je bio na održavanju agregata i smrz'o se jadniče, baš je im'o smrzotine po ušima i po rukama i od čizama je dobio, ovaj, morali su mu ić' nokat čupat nokat, urezan, baš im'o je problema s tim.

Tamara: Znači on je mobilisan bio i tamo kažete pozadinac.

Vlatka: Pa pozadinac. To je bilo pri, pri, plavci, tako su ih zvali. Oni su bili pri aerodromu, znači to je kad krene avijacija to je baš onaj zadnji momenat tog nekog rata, ne znam, nazovimo ga rata, nismo se mi ni tad to nešto doživljavali.

Tamara: Čak znači ni kad je Vladimir mobilisan i to baš još uvek niste imali odećaj pravog rata?

Vlatka: Pa nismo. Majka i otac su se vratili na pos'o, nastav'li su dalje, al' bilo je. Majku moju su, ovaj, kao upravnicu u toj Nami su je stav'li jer tad je već počeo raspad te njene firme, to je Mateks firma, 'nači vezana za Zenit bivši je bio ogromna naša radnja, to svi znaju, e tu je bio Mateks drž'o te sve jake firme tih tekstila, ne znam, svašta se nešto prodavalo. Tako da, opet smo nekako funkcionisali.

Tamara: I Vladimir je onda znači bio tu i šta se, kako se onda desilo da on uopšte ode na ratište?

Vlatka: Da ode na ratište? E to je malo jedna priča. On je tu upoznao dosta prijatelja, mislim i starijih i mlađih. Odnjeo je naš radio jedan tamo u tu radionu, ost'o je, ne znam ima li ga i sada, pomrlo je dosta tih njegovih koji su nas posjećivali poslije toga. Odnjeo je taj kasetefon i to mu je bilo nešto drago u tu

radijonu i zavolio ga je taj jedan, stariji je on čovjek bio, majstro, imo'o je stvarno sa svima neki lijep odnos. Međutim on je im'o mogućnost da se javi da se prijavi na fakultet kao student. I on je to i uradio i riješio se vojske, nije bio više tu, a ovaj, i bio je, opet se vratio na pos'o, bio je tu u San Remu, a upis'o je Mašinski fakultet pošto Elektro nije mog'o, nije im'o dovoljno kao bodova, ovo ono, i upis'o je Mašinski fakultet. I opet se nekako uspostavilo, Ivana se rod'la, šta ja znam, to je bilo opet nekih lijepih dešavanja. Jedino je zet taj koji je bio, koji nije bio tu. Dolazio je, al' opet je dolazio i nije se to nešto osjećalo da je to nešto, to sam već rekla, neke razgovore, neke priče da nisu imali nekih, to je sve bilo neka zezancija, ne znam ni je, kako bar on to tako prezentovo, sad ne znam šta je bilo iza toga.

Tamara: Šta je ustvari preživeo.

Vlatka: Tek kasnije se to zahuktalo.

Tamara: I onda je Vladimir, samo bih htela tu priču da zaokružimo, on je onda, on je onda tu studirao...

Vlatka: Jest, i radio i studir'o i bavio se i dalje DIS pozorištem svojim i on je baš propotov'o sa tim DIS pozorištem. Iš'o je po Srbiji, deved't treća, baš kad niko nikad nije mog'o proći oni su dobijali dozvole da pređu u Srbiju. Išli su u Pančevo, u, ne znam sad ni je tačno gdje, al' dosta su tih srbijanskih gradova obišli i to mu je dalo baš, baš baš jednu, njemu, njemu, svjesnu tenziju kol'ko se približava nekim ljudima, kol'ko se približava nekim stvarima, malo nevjerovatnim u to vrijeme...

Tamara: Kada većina ljudi nije mogla da se mrdne nikuda.

Vlatka: Da. Tako da... molila ga je i mama pošto deda i baka su živjeli, ujak i tetka u Beogradu da ostane tamo, deda isto – ne idi, ne vraćaj se, nemoj da... Nije htjeo. Ne, kaže, ja da stojim ovdje i da gledam autobus pun mojih drugara, a znam gdje se vraćaju, nema šanse. Tako da se vratio.

Tamara: Pa je onda ponovo bio mobilisan.

Vlatka: Jest. Tad je već bilo ovdje, već su se čuli i avioni. U Martu, u februaru mjesecu ja sam napravila, ustvari mama je tako odluč'la, tata više... (30:08 nejasno), ja sam ostala trudna.

Tamara: Februar koje godine?

Vlatka: Devedes'tpeta.

Tamara: Devedesetpeta.

Vlatka: Al' to devedes'tčetvrta mama, mama je počela radit' te neke multi level poslove, došli su, došla je One way kao američka firma, ma ne znam za čišćenje, ne znam ni ja, to nešto kao mogućnost da se može zaradit' i onda je ona sa tim svojim prijateljicama otišla za Mađarasku, isto bila je devedes'tčetvrta, prvi put isto tako moglo se to preći, bilo je tih orga... mislim kombi, platili su one, skupile pare, plaćalo se to, to je bio šverc komerc, to smo mi zvali (kroz smijeh) u kući šverc komerc, da se moglo preživiti i tad nam je iz Mađarske donoslila, možda je dva tri puta otišla, nije nešto puno puta, nije se bilo novca tad, al' eto uvijek se neki poslovi da se moglo opet zaradit' da nije bilo baš ono da nismo imali ništa ni hljeba ni ničega, takva je naša familija da smo uvijek u nekom razgovoru, kontaktu s ljudima, upoznavanju, tata

radio na pumpi, uvijek je pomag'o i dan danas mi se desi, ovaj, da upoznam neke ljude kad dođem da platim, aa (uzvik) Kezić kaže – bio je Kezić jedan Alojz radio na pumpi. Pa reko, jeste, to je moj otac i tako. Bude potvrda nekih njegovih dobrih dijela.

Tamara: Dobrih dela. A šta je onda u februaru devedesetpete trudnoća.

Vlatka: Mi smo napravili svadbu. Jao, svadba od trista i pedeset ljudi! 'Nači nismo mogli vjerovat' da će ih bit' tol'ko. Jer došli su svi stvarno sa ratišta. Tad su mobilisani bili i ovi radna, radna obaveza kao je bila s očeve strane, i on je dobio tu, međutim on je im'o kao blaži moždani, kao, ne znam sad da li je on to iscenir'o il' šta, a on se baš prep'o, 'nači on je mog'o otić' na ratište da bi Vladimir ost'o tu, međutim on to nije...

Tamara: Onda su Vladimira mobilisali.

Vlatka: Pa dob'li su onda, svi smo dob'li, i ja sam dob'la taj poziv.

Tamara: Jel' u to vreme kad je svadba bila on već bio mobilisan ili?

Vlatka: Tata?

Tamara: Ne. Vladimir.

Vlatka: Vladimir? Nije. On je tad studir'o. Im'o je tu mogućnost da bude tu jer svi ti studenti koji su bili nisu mogli...

Tamara: Oni su bili oslobođeni.

Vlatka: Da, oslobođeni. Nisu morali ić' na ratište. Tako da smo naprav'li tu tad tu neku lijepu lijepu stvar samo što moj otac nije htio prisustvovat tom zato što sam se ja udala za muslimana (smije se).

Tamara: Aha. Devedesetpete u Banja Luci, Vi iz 'ajde, da tako kažem, katoličke...

Vlatka: Pa dobro, otac i majka su miješani.

Tamara: Mešane porodice se udajete za muslimana u Banja Luci koja je već tada poprimila vrlo ovo srpsko, da tako kažem.

Vlatka: Jest, jest.

Tamara: I kako je to...?

Vlatka: I on je bio na ratištu. Mi smo se upoznali devedes'tdruge i zaljub'li na tom Vrbasu i na tom svom nekom i sve je to bilo lijepo, na Adi, on je odrast'o na Adi kraj Incela koji je im'o čitav rat struju i mi smo uvijek tamo išli nekako da pravimo žurke kad oni dođu, kad oni, ustvari oni su išli, išli su ustvari na ratište, uvijek im se spremalo u one njihove torbičice.

Tamara: A on je isto na ratište u vojsci Republike Srpske?

Vlatka: Jest, jest, svi su bili u vojsci.

Tamara: Nema veze što nije bio musliman?

Vlatka: Ne, ne, nema veze. Otac mu je isto bio u vojsci, Edin otac, prijavljen, 'nači nikakve to nije bilo da su neke različitosti između nas bilo zato što je on musliman il' mi miješani, nikad. To nije bilo neke...

Tamara: I onda svadba u februaru devedesetpete.

Vlatka: Jest, devedes'tpete, najljepši dan je osvanuo, bilo je nešto tmurno i snijeg, međutim osvanuo je sunčan dan. Možda baš zbog toga.

Tamara: Da.

Vlatka: Ne znam, možda. (kroz smijeh) Tako da smo imali to neko lijepo dešavanje. To je bio zadnji susret svih tih nekih prijatelja i, i, dosta ih je kasnije poginulo. Već u maju su morali ići, ovaj, ti na tu radnu obavezu i nisu se više nikad ni vratili. A Vladimir je u svojoj toj jedinici upozn'o druga, drug se zove Simić Saša. Upoznali su tu i družili su se baš baš. On je odrast'o bez oca, s majkom zubarkom, majka mu je bila stomatolog i odrast'o je u Omarskoj. Tu je upozno svoju jednu ljubav životnu s kojom se oženio i im'o je već tu curicu Katarina se zvala i tu smo se vi nekako upoznali, Vladimir nas je povez'o, tako s teta Živanom, majkom Sašinom i baš su se njih dvojica zbliž'li, baš baš, preko muzike, preko nekih tih glumačkih dešavanja...

Tamara: Zajedničkih interesovanja.

Vlatka: Da, baš. I Saša je dobio kako on priča da su ih prozivali da izađu u jedinici tu, još dok je Vladimir bio, ono, mobilisani su tad već, to je devedes'tpeta, u maju su svi dob'li mobilizaciju i ne bitno dal' bio u, na fakultetu...

Tamara: Student, svi (?)

Vlatka: Morali su se javiti i izabrali su Sašu da ide na ratište da izađe na, pošto su tu neki ostajali u Zalužanima u Mahovljanima, već su tad bili u Mahovljanima, već su bili pri avijaciji, pri (36:08 nerazumljivo)...

Tamara: Da, da, razumem.

Vlatka: I, ovaj, i onda je on isturio se i to je Saša prič'o poslije, ovaj, i zamjen'o mjesto sa njim, zagrlio ga i zamjen'o mjesto sa njim i rek'o – ti nećeš ić', ti imaš dijete, ti imaš porodicu, ja nemam ništa iza sebe, idem ja umjesto tebe. E to su bili ti neki Vladimirovi momenti koji poslije tog pacifiste nekako odradio, zašto ne znam. Zašto? Vjerovatno svjesno. Tjeo je da spasi druga da mu bude, al' kad je na ratište otiš'o, nije to bilo neko vrijeme dugo, 'nači mjesec dva, ne znam ni ja, to je bilo nekih desetak, petnaest dana jer oni su bili pri, nisu bili na prvoj borbenoj liniji, a on se prijavio u sanitet jer je rek'o neću da idem ako već moram u rat, neću da imam pušku, neću da pucam na nikoga da nišanim, ovaj, tako da se prijavio u sanitet i onda su mu dali, im'o je vozačku, dali su mu taj kombi da vozi i vozio je za Bihać pošto su ih odvezli na dole, 'nači, taj dio Kordun na, jer tu je bila ta neka pozadina, nije bila baš ono isturena, a

međutim tu su bila ta neka previranja i popucale su, kako bi oni rekli, te njihove linije i bio je napad, raketni napad je bio i gađali su u rovove, međutim kad je pogođen taj rov bio, jedan njegov drug je nastrad'o, ruka mu je, ovaj, kako bi' rekla, odvojila se, otkinula, on je im'o tu zadaću da spašava i on je izletio iz rova i kad je izletio, tako je da granata, tako su bar oni pričali sad...

Tamara: To je priča koju ste Vi čuli? Granata ga je pogodila. I kad je to bilo? To je bilo leto?

Vlatka: To je bilo devetne'sti avgust.

Tamara: Devetnaesti avgust devedesetpete.

Vlatka: Jeste, devedes'tpete na Preobraženje. To je neki datum koji je kasnije vezan za mamu, za maminu, maminu neku, a moja mama je s tog Korduna, Cilj se zvao taj, ta, to selo, to mjesto u kojem je Vladimir...

Tamara: Cilj?

Vlatka: Cilj, da. Jer poslije toga je naš kum, Vladmirov kum objavio tako neki u tom, u tom DIS pozorištu ta neka dešavanja koja su bila vezana za kulturu, objavio je tako taj jedan, imam još uvijek čuvamo te , bilten, šta li je bilo, više ne znam, neka knjiga, sveska, ne znam ni ja...

Tamara: Brošura.

Vlatka: Ma da, brošura, da gdje on opis'o to, taj njegov zadnji momenat na tom Cilju, u tom Cilju. Al', eto, vezan je za taj Kordun i tada je bilo u onom ratu dešavanja s mamine strane familije...

Tamara: U Drugom svetskom ratu, pa da.

Vlatka: Jeste, da su ljudi bili (39:23 nejasno) u crkvi i svašta nešto.

Tamara: Nastradali.

Vlatka: I kad se ona rod'la, rod'la se u zemun'ci. Ona je treće, drugo dijete ustvari i ujak je samo zalio rakijom pa ako preživi, preživi. Eto, to sve nešto neka dešavanja koja su bliska tad i sad, tad u tom ratu i u ovom ratu.

Tamara: Puno tih nekih sličnih mesta i sličnih sudbina .

Vlatka: Jest.

Tamara: Znači onda je tog devetnaestog avgusta devedesetpete Vladimir pogin'o tu.

Vlatka: Jeste. Mi smo, ja sam tad bila kod bake pošto je stanovala u komšiluku, tatina majka, više kod nje spavala da ne bude sama, a kroz našu kuću, tad je ono pala Krajina, kroz našu kuću je puno prošlo ljudi, 'nači mama je nas digla da moramo ići da te ljude, pa ne znam sad kako je ona dolazila do tih imena, kontaktirala je, takva je bila, puno pomoć' svima, puno priteć' i svi su kroz našu kuću prošli, došli su da pojedu nešto, jedino što je bilo bio je kupus, (smije se) kuhani kupus. Tako smo ih hran'li. Dolaz'li su da

jedu, da se malo okupaju, da predahnu da vide ku' će, šta će, i tog momenta se nalazi u našoj kući jedan deda, ustvari baka i deda, ustvari nemam pojma o tim ljudima, ne znam ni ko su ni šta su, al' eto, mama ih je iz tog prihvatnog centra dovela da ne budu sami. Baka je završila na, na, gore na Paprikovcu, morali su joj ugradit' kanilu jer je imala neki problem s glasnicama i tako ta baka u bolnici, deda s nama u kući. Deda 'nako dobar, stariji dekica, im'o je osamdes't godina, i taj sin njegov nije htio uopšte da ga prevede sebi u Srbiju, imali smo s njim baš problema. Nije htjeo da kontaktira s nama, nije htjeo, ne znamo mi šta ćemo mi s dedom, mislim tu smo ga dovei da prenoći, da bude s nama, da, i tako se taj deda jadan naš'o u tom svemu. U tome smo Nataša i ja izašle vani da prohodamo da ne budemo u kući, da nismo svi tu jer nije se rad'lo, nije bilo nekoga posla, mislim mog'o si radit' nešto tako po tim buticima nešto da se preživi čisto.

Tamara: Vi ste izašle da prohodate kad ste primile vest?

Vlatka: Mi smo bile vani, bile baš kod kuma moga sa kumom i kumom, sjedile smo e tako čisto da se družimo da neke stvari malo prevazilaziš, da nisi u kući, da nije ono i kad smo se vraćali, nevrijeme kren'lo baš, neko jako nevrijeme, kiša neka, smrklo se, Banja Luka se smrkla i kako sam se popela gore na, na, nije bilo struje, moralo se pješke ić', na šestom spratu se stanovalo, kako sam otvorila vrata, tako sam vid'la uniforme. Ne znam bilo ih je par njih sjed'lo i mama je stajala u kuhinji, čupala je sve sa sebe, 'nači već vidiš nešto je, ne znaš ni ko je, samo je vikala – ko je, ko je? Ja kako sam ušla na vrata, oni su svi se digli jer su samo čuli da ima sestru koja je bila u sedmom mjesecu trudnoće, skoč'li svi da, da ne bi pala unesvijest, šta ja znam kako, kakvu reakciju, svakakvih reakcija su doživljavali. Ja sam samo uletila u sobu našu i nije mama ni prišla mi, pobjegla je u WC, tata sav sav zblanjen, gleda samo, 'naš, da ne bi šta urad'la ja sebi, ne znaš više reakcije...

Tamara: da, u tim trenucima ne znap kako neko može da reaguje.

Vlatka: Onda su ti izvadili neku inekciju, nemam pojma, 'nači inekcija ona konjska, mislim, u onoj limenoj onoj, joj, reko' – Bože, šta ćete s tim?! Kao ništa se ne sekiraj, to moramo radi prevencije zbog tebe i zbog djeteta da to prođe sve kao blaže. I onda kreće sva ceremonija po kući, ljudi, svega, svi su čuli, svi dolaze. I onda su mene smjestili dole na peti sprat u komšiluk da ne budem tu, da tu me sklone, da nisam pred njima svima, znaš baš je bilo reakcija svakakvih i svašta se moralo odlučit' u nekim momentima, al' baš odjednom. Morali su gledati kako će ga sahranit', gdje će ga sahranit'. Jedino smo imali našu grobnicu, ovaj, Kezića na katoličkom groblju porodičnom, međutim baka ta nije dozvoljavala da se Vladimir sahrani na tom...

Tamara: Na katoličkom?

Vlatka: Jeste. Nije dala. Sad zašto pitanje je. Nije to nikad htjela priznat', ali je vjerovatno imala prema mami neku zato što je ona pravoslavka. Ne znam, pretpostavljam, nikad to nismo znali otkrit' nit' je baka htjela reći, a poživjela je do devedestdruge godine svoje, baka, 'nači sve je sahranila samo je ona ostala živa.

Tamara: Pa gde je sahranjen Vladimir na kraju?

Vlatka: Sahranjen je na zajedničkom groblju ovde u Svetom Panteliji u Boriku jer tu su stavili da sahranjuju. Tu su bili tereni, teniski tereni na koje smo mi dolazili k'o djeca i oni su to sve preorali, preorali da mogu tu da sahranjuju vojsku jer gore je već bilo na novom groblju nije više moglo se gdje...

Tamara: Sve je bilo puno.

Vlatka: Jer to je već bio, maltene, kraj neki, nije niko se nad'o da će to, mislim, takih dešavanja da će bit' da će ljudi tolki izginit, da će to se tako završit'. Eto kako je Vladimir odluku svoju donjeo da spasi svoga druga.

Tamara: Da, on je na neki način ostao dosledan sebi, a to ga je koštalo života.

Vlatka: Života. Al' eto prijavio se u sanitet, možda da se nije prijavio u sanitet da bi preživio, ne znam. Stalno se ispituješ, prepituješ nakon dvadeset i kusur godina, zašto?

Tamara: Da, to su stvari koje verovatno čitav život čovek nastavi da se pita šta bi bilo.

Vlatka: Evo ostale smo Nataša i ja samo same, poslije otac umro, poslije dvije godine razbolio se, nije htjeo da prima terapiju, nije htjeo ništa, odrezali su mu nogu, mislim baš je im'o, devet mjeseci je bolov'o od karcinoma bronhija i nije htjeo, rek'o je - neću da se borim sa tom bolešću, ne mogu.

Tamara: On se na neki način predao.

Vlatka: Jest. Ja nemam svog djeteta i bio je otvoren, nije htjeo ništa da sakriva, al' eto, otiš'o je on od kuće, on nije htjeo ni da bude u kući, odselio se od nas, ma tu u komšiluk kod bake. Mami je prepis'o stan, kao eto – ti si tu sad i. Ja sam se razišla, ustvari i nisam više mogla živiti sa tim, rodila sam Dajanu i to (47:00 otpuhuje dok govori) jedva, nisam bila uopšte svjesna toga, ni porođaja ni ničega. To je baš bilo...

Tamara: To je baš bilo stanje nekog teškog šoka.

Vlatka: Baš teško. Uf, al' dugo je trajalo.

Tamara: Dugo je trajalo.

Vlatka: Dugo je trajalo jer niko, jedino mama i Nataša koje su se borile sa mnom da to sve, da se vratim imalo fizički, 'nači pogled da mi se vrati u neku normalu, da mogu osjetit' ljude oko sebe, 'nači, samo jedino što mi je bilo to je bila Dajana, njene oči i to je sav bio moj svijet.

Tamara: Dajana se rodila u oktobru?

Vlatka: U, petnaestog novembra.

Tamara: A, u novembru. (tiho) Petnaestog novembra.

Vlatka: Dvacetprvog je potpisan Dejton. 'Nači kraj rata.

Tamara: Na samom kraju.

Vlatka: Da. Mor'o si dalje bit' svjestan svega i nesvjestan i, ne znam ni ja, ustat' ujutru, to mi je bilo uvijek najteže ustat' ujutru i nedelja, nedelja mi je nekako uvijek ostala u tom nekom teškom, težak dan...

Tamara: Težak dan.

Vlatka: Da. Nedelja bi treb'o bit' da je najsretni, da su svi tu..

Tamara: Da onda kad nekog nema, to boli.

Vlatka: Ne da boli, a svi smo uvijek naučili da smo uvijek zajedno, nedeljom smo se sastajali svi, cjela familija. Poslije toga, mislim stvarno, to mogu reći samo da majka jedino tako može da reaguje i baš me je čupala iz svega toga, slala me na te radionice jer i ona je htjela da to malo blaže sve to nekako prevaziđem da svatim (48:57 – plače) da se više neće vratit', da ga nema i da moram ić' dalje u svom životu. I dosta mi je pomoglo tih njegovih drugova iz DIS pozorišta, mislim ne da su mi pomogli, već su mi...

Tamara: Koji su se javljali, oni koji su ostali u kontaktu s Vama.

Vlatka: Ma god'nu dana, to eto možda mama nije živa, al' god'nu dana oni su između sebe se dozivali, prozivali, 'nači svaki dan oni su bili s nama u kući, svaki dan. Imaju slike gdje moja mama uvijek napravi da se nešto pojede, da se pop'je. 'Nači, dvaki dan je proš'o tako da mi nismo osjet'li da je prošla godišnjica, da je njemu god'nu dana da nije s nama, da je mama rekla svima, stavila pred sebe i rekla – morate ić' svojim kućama, svojim mamama, svojim životom, dosta vas je više bilo, jer je moj brat volio Kvin, to mu je bio Fredi Merkjuri, on mu je bio neki uzor, nešto ga je volio posebno i kad je on umro (50:00 – smije se), svi smo mu izjavljivali saučešće. Drugari.

Tamara: A i Fredi je umro devedesetih.

Vlatka: Pa da, taman pred taj, mislim kad se vratio iz Poljske, tako nešto je to bilo, ne znam, ne mogu se sad sjetit'.

Tamara: Sećam se da su bile devedesete, al' sad tačno koje godine.

Vlatka: Jest, ne znam ni ja tačno. Znam da su mu zvali da su mu izjavljivali saučešće, kol'ko je on, 'nači, u kući su bili posteriji njegovi, Kvinovi, ma baš je bio strastven, baš je bio strastven, volio je, bio je ono napredan, kako bi reko, učio je da svira gitaru pod neke stare dane, tatin drug ga je naučio, i ta gitara se osušila, al' još uvijek stoji u našoj kući.

Tamara: Još uvek je tu.

Vlatka: Zato što je bila ručno pravljen, od tog tatinog prijatelja čika Enesa, al' eto većinom su nam roditelji imali te muslimane za prijatelje, Enes, čika Baja, mislim stvarno, nije nikad, i svi su oni otišli vani da niko se nije pozdravio s nama, da niko se nije javio, da niko nije rek'o mi moramo ići, da (51:12 – nerazumljivo), al' niko ga nikad nije dir'o to sto posto znam, 'nači niko nikog nije maltretir'o, niko nikom nije up'o u stan.

Tamara: Sad kad ste spomenuli recimo muslimane, eto to mi je jedno pitanje koje imam ovde, mislim, ne držimo se puno ovih pitanja, ali nema veze, ovo su jako bitne teme, stvarno i puno hvala Vlatka stvarno.

Vlatka: Ma puno je dešavanja bilo u tom periodu.

Tamara: Verujem pa...

Vlatka: do devedes'tpete.

Tamara: I ljubav i rat i gubitak brata i dete, a jel' možete da se setite tog sedmog maja devedesttreće kad je Ferhadija srušena. Mislim kad smo sad spomenuli muslimane i to...

Vlatka: Jeste. Mi smo bili na jednoj žurci kod tog Vladinog, im'o je školskog druga i oni su se zbližili preko tog dis pozorišta, Drenko. Na Hisetima im'o je stan, znači sve je to blizu, Arnaudija, sve je to bliže nego Boriku. Znači tu noć smo ostali tu i sve je, Melkonja je iz Pelagića naš prijatelj gitaru svir'o i zezali smo se idemo priklat konzervu, imali iz Karitasa one konzerve sira i ne znam, al'ekstra je bila ta pomoć, znači tol'ko je bila, ekstra je bila stvarno, bilo je baš toga bože sačuvaj i bilo nas je, su su došli isto Miljkovićev brat i snaha, ta cura, tad mu je bila cura i to njeno društvo iz Prnjavora, ma sa svakih strana nas je bilo i tu noć smo baš pjevali, svašta smo pjevali, na kraju se i završilo sa onim pjesmicama iz djetinjstva, kocka kockica...

Tamara: Znam kako to ide već U svetu postoji jedno carstvo.

Vlatka: i legli smo i stišali se u neka doba, više ni ne znam koje je bilo doba, al' nije nas niko nikad opominj'o od komšija, nije nas niko nikad dir'o, stvarno smo bili tako, nismo preglasni bili, iako nije bilo struje, pod onim fenjerima, pod svijećama i ovaj baš kao da je zemljotres, čulo se kao udar, 'nači treslo se kao zemljotres, i sad mi nema telefona i mi ne znamo kućemo, štaćemo, ne smijemo, sjedimo tu i ćutimo, ne čuje se više ništa, nema ni da je sirena ni da je, nema nikakvog znaka, ništa, panike, samo muk i tišina i ujutro smo negdje oko sedam sati kren'li, reko 'ajmo sad kućama, svak' svojoj pa ćemo, moramo ići i nismo mogli ovamo preko Gradskog mosta smo krenuli da pređemo na ovu stranu reko pa ćemo na Borik 'vamo da ne idemo kroz centar jer nismo mogli proći, nisu nam dali.

Tamara: To je vojska, policija?

Vlatka: Jest, policija, svi su bili tu, uglavnom su svi bili uniformisani i prešli smo ovamo preko Gradskog mosta i išli smo pored ludare, ove psihijatrijske bolnice kući i tu smo sreli isto jedne prijatelje mamine i oni kažu - pa, djeco, gdje ste vi? Idemo kući sa žurke. Vide oni da smo mi usnuli onako, pa kaže digli su Ferhadiju i Arnaudiju, aa, reko, svašta, ne mogu vjerovat' da je to uopšte, zašta, zbog čega? Niko nikog u tom gradu našem, ja ne znam da je neko nekog maltretir'o, da je neko dobiv'o batine, ja ne znam, ne znam, nisam se kretala u takvim nekim ono sad baš dešavanjima da je, tako da smo sošli kući i mama sva samo nek ste ušli u kuću da je to više, i ništa, to je to. Znači niko ništa nije dalje prič'o, ništa, nije bilo nikakve priče.

Tamara: Pa jesu ljudi kometarisali ovako kući ko je to uradio, zbog čega?

Vlatka: Ma nije bilo nekih, pitali smo svi što, zašto, kako, nije bio nikakav odgovor nit' je javnost davala do znanja nit' je nešto, znači nikakvih nekih nije bilo priča i tad sam rad'la, to je bila devedeset, ne znam ni koja je to godina bila, devedesettreća, četvrta, više ne znam.

Tamara: Devedesettreće je srušena u maju.

Vlatka: Devedesettreća. Tad sam rad'la, devesettreća god'na, da, morala sam ić radit, ustvari prijavila sam se, nije bilo posla, idem radit' u kafić, nisam nikad sržala tacnu a kamoli da radim ja ko konobar, nema ništa od te ljubavi, ali šta ćeš, moraš, nema druge, ne pita te niko. U 988, to je sad u Zanatskom centru kafić naš i drž'o je to jedan, vojno lice je on bio i otac moj ga je znao preko sporta, naš otac je atlektiku trenir'o Borca i ovaj Piljagić je bio dal'rukometaš il', čini mi se rukometaš bio, tako da sam tu nekako, tata je dolazio da me obiđe, moralo se ustajat u pet ujutru i vraćalo se jedanest naveče kući, to je to stalno bio neki, al' eto, to čovjek, nije ti bilo teško i tu sam vidjela nači dosta ljudi dolazio je s ratišta u neka doba pa su pucali kao rafale, pa šajkače, ja to u životu vidjela nisam, te događaje kod nas, živjelo se u jugoslovenskom duhu. Nekako mi je to bilo prestrašno. I uvijek sam imala nekog ko me je vodio kući, ko me je pratio kući, od tog Piljagića sin, on me je nekako, imali su mafijaši, imali su dobre aute, tad kad niko nije im'o ništa ovde, ni benzin, ni aute.

Tamara: A ko su bili ti ljudi? To je, s jedne strane baš zanimljivo, koliko sam razumela, u gradu su bile restrikcije struje, bila je nestašica namirnica, nije bilo da se kupi čak i ako ste imali novac, a odjednom sad tu neki ljudi koji...

Vlatka: Koji imaju sve.

Tamara: Ko su bili ti ljudi?

Vlatka: Pa opet kažem to su neki ljudi da l' vojna lica jer znam da mu je otac bio u kasarni Kozari, ovaj, nisam ja tu nešto puno rad'la, nekih sedam dana jer ja to nisam više mogla izdržat ni fizički ni psihički, ustajat u pet ujutru i dolazit u jedanest naveče, to je stvarno bilo previše, al' mor'o si da doneseš tad kad roditelji nisu radili, kad su ostali bez posla, mor'o si ić', bio je dobar bakšiš, pedes't maraka si donosio kući, mislim šta je pedes't maraka tad bilo, pff!

Tamara: Vojna lica, jel' to može da se tumači kao ljudi koji su bili blizu linijama fronta?

Vlatka: Pa jesu, imali su više otvorenih stavki u svom životu nego mi ovi jadnici koji, al' nisi nikad to tako razmišlj'o, nisi nikad to tako doživio da je to nešto sad, da oni imaju ne znam ni ja, šta već da to nije u redu i da te ljude ne doživljavaš kao nešto, opet su imali ljude koji su nas pazili, koji su brinuli o nama, jer otac je uvijek im'o dosta njih je znao, odrastali s njima i uvijek je bio u kontaktu s njima, javlj'o im se, znači da paze da nam se nešto ne desi, da nam se neko slučajno.

Tamara: A još me jedna stvar zanima baš vezano za Banja Luku i to kad ste sad pomenuli živeli su u jugoslovenskom duhu, a sad odjednom šajkače neke, dobro sad ti rafali, kako je, jel' sad kad gledate unazad to vreme, recimo, koji su to bili, koji je to bio momenat kad je Vama bilo jasno da se Banja Luka u tom smislu skroz preobrazila? Da je od tog nekog, 'ajd da tako kažem, jugoslovenskog duha sada jedan drugi.

Vlatka: Pa nisam mogla ja da vjerujem jer su ljudi sportisti, očevi prijatelji koji su sa njim proživjeli djetinjstvo, to nešto da se sad odjednom izražavaju kao velikosrbi, kao mi ovu državu gradimo, mi ovo, mi ono, ne znam, nisam u tome dugo, nisam, nekako sam uvijek gledala da se sklonim, da ne ulazim u te rasprave, da ne razgovaram, nije me to doticalo, nisam se osjećala kao (1:00:09 – nerazumljivo), nisam. Evo poslije Vladimirove pogibije mi nismo imali neke uslove da mi sad imamo nešto poslije, prije se to vodilo kao porodice poginulih imali su neke privilegije, međutim mama nama to nije nikad htjela dat, nije dozvolila. Imali smo kao besplatan prevoz, to je uvijek bila svađa sa njom.

Tamara: Ona nije to htela.

Vlatka: Nije dala, a tol'ko je bila ponosna, tol'ko je bila, 'nači, puna svog nekog i ona je, ovaj, prijavila se da ide, to je bila Radićeva stranka, 'nači SDP, tako se zvala Srpska demokratska partija, ona se prijavila tu da, pošto je jedan razgovor taj zadnji dan bukvalno kad su ona i Vladimir bili, ona izašla da njega isprati slučajno ga ona sreća na stanici u Boriku, on je ček'o kao autobus da ide za Mahovljane, bio je, dobio je dopust da uzme uniformu ne znam, jer je bio u onim cipelama i bio je avgust i sad ko zna kad i kud idu i kad će se vratit', pa je iš'o tražit sebi odijelo od tog Škondrića, prijatelja naših jednih koji je isto bio u jedinici u Doboju, bio je vojno lice, i on je njemu izganj'o i te čizme i to odijelo, im'o je kombinezon, da ima sve da mu je kako treba i tu je staj'o na stanici i mama ga je, kad je krenula na pos'o, sreća i njih dvoje su tako razgovarali, budalesali, pričali, on je njoj rekao – 'ajd, Maro, kad odeš u penziju il' se bavi šahom, il' se bavi politikom, nema ti treće, znaš i to je njoj tako ostalo u tom sjećanju, pogotovo taj zadnji momenat sa njim...

Tamara: Taj susret.

Vlatka: Da. I tako je odlučila poslije, otjerala je tu djecu bukvalno iz kuće da više ne dolaze, da idu svojim putem. Sve su to ljudi koji trebaju da imaju cure, da se zabavljaju, da izlaze.

Tamara: Da žive svoje živote.

Vlatka: Da žive svoje živote.

Tamara: A i da vi živite svoje živote.

Vlatka: A jest, tuga je tuga s kojom se moraš nosit i dijelit i ne dijelit, al' dosta je više, mora se...

Tamara: Mora se ići dalje.

Vlatka: Jest, tako je njegov kum vjenčani, ustvari on je njima bio kuma, Tešanović isto se, bio je u dis poyorištu, bavio se režijom, to ih je i držalo sviju tu u ratu. Diplomir'o je, ovaj, medicinu i sad se bavi, otiš'o je, na psihijatriji radi kao psiholog jer je Vladimir sa njim sjedio i učio tad kad je im'o nekih svojih problema porodičnih, mor'o je, nije mog'o nikako da se skoncentriše na to ni da uči ni ništa, onda je Vladimir iš'o sa njim s posla kod njih, rod'lo im se dijete, dječak kumče i onda je on najviše bio s njima i kaže - tebi jedino se zahvaljujem što sam završio fakultet, i to je jedino uvijek ostala vezana veza Vladimir. I tako je mama počela tom svojom politikom da se bavi, morala je kaže da bi sebe iščupala, ali je uvijek ostala 'nači borbena i otvorena i poslije se uključila i u boračku organizaciju i stvarno dosta,

dosta ljudi bi danas da je spomenemo sjetili kol'ko im je pomogla, napravila im je kuće, naprav'la im je stvarno, tim invalidima. Jedan komšija je bio kod nas bez ruku, znači nije im'o ruke, ost'o je bez ruku u ratu, on je popravlj'o auto,'nači on radi bez ijedne ruke, popravlja auto čovjek, oko auta čačka nešto, nemam pojma, tu pred zgradom i on se njoj požalio da ima porodicu i da živi privatno i da nema šta da radi i da mora da popravi auto da bi zaradio neki dinar i skoro, nije skoro, ima tri četiri godine sam srela tog čovjeka, isto sam nešto tražila preko boračke pošto mi je taj drugi suprug nastrad'o, poslije svih tih ratnih događanja sreli smo se poslime des't godina. To mi je ustvari ta ljubav bila iz srednje škole...

Tamara: Pa ste se nekad sreli kasnije.

Vlatka: Kasnije. Deset godina poslije toga. To me nekako najviše dotuklo, opet vratilo u neku početnu stavku životnu. Otiš'o je psihički od tog rata i ja to nisam vidjela tog momenta kad smo se ponovo viđali.

Tamara: Kad ste se ponovo sreli. Jel' bio u vojsci tokom rata?

Vlatka: Jeste. On je bio u onom na, cijeli koridor je oslobodio. 'Nači bukvalno.

Tamara: Baš na prvim linijama.

Vlatka: Da,baš na prvim linijama. I stvarno sam shvatila, to je bilo nekih desetak godina poslije rata, kol'ki oni imaju problem. Prvi naš zet, taj Natašin suprug, on je od alkohola, mislim, nastrad'o, al' eto, životari, živi.

Tamara: A sve to ima veze sa tom traumom ratnom i tim učešćem u ratu?

Vlatka: Jer on je završio na Ozrenu. On se sa Ozrena vratio jedva živ. Tad kad je Vladimir pogin'o, on je poslije par dana doš'o, nismo znali za njega ni ništa, ni gdje, nikakvu vijest nemaš, samo znaš da je otiš'o na Ozren, jel' živ, nije li, nemaš pojma. Pojavljuje se u neka doba noći, baš su sjedili ti Vladini drugovi iz jedinice, pričali su šta se to tačno desilo, kako je on pogin'o i ulazi zet, znači nema triest kila u sebi, bokte. On je bukvalno preko leševa preš'o, 'nači trč'o je više ne zna ni on kud. 'Nači takva je to trauma ostala. A i za Ivanu i za Aljošu svašta se proživljavalo i dan danas.

Tamara: Kako da ne.

Vlatka: I dan danas. Hajd ja ne mogu reći, možda imam i ja nekih svojih trauma, al' trudim se da tu djecu dignem. Dajana već ima, dvacetjedna godina joj sad bila.

Tamara: A dvoje dece imate?

Vlatka: Da. Tu drugu ćerku sam stekla sa tim drugom pošto sam tako odlučila da se s njim, nisam, razvela sam se od Edina, tog prvog supruga, poslije jako brzo. Dajana imala tri i po mjeseca kad sam ga ostaila, nisam mogla više to. Vratila sam se majci i ocu. Nisam mogla, nisam mogla sa njim se nikako razumit ni svatit, pretpostavljam da je to bilo teško nekom ko to nije doživio, svi su to nekako drugačije gledali. Možda su mislili da ću ja to tako brzo prevazić, ali...

Tamara: Ne može se to tako brzo...

Vlatka: Nisam. Nisam mogla, a nisam od njega imala razumijevanja. I tako da sam se vratila kući. Onda otac otiš'o od nas, reko – 'ajde neka vas dvije tu, vi ćete sve to lakše prebolit, prebrdit. Ja to ne mogu ko što vi i sklonio se kod bake. Brzo je i otiš'o, razbolio se i...

Tamara: Aiz te druge veze imate ćerku?

Vlatka: Imam curicu još jednu. Tamara se zove (1:07:39 – sagovornice se smiju).

1:07:39 do 1:07:49 - nejasno šta sagovornice govore.

Vlatka: Aljoša je bio zaljubljen u jednu komšinicu Tamaru i taj moj superug, nismo se mi stigli ni vjenčat ni ništa, sve je to bilo nešto bože sačuvaj. Nije htjeo, ustvari nisu njegovi roditelji dali. Puno problema je bilo tu, u toj kući, nisam ja to tako svatala dok njegov otac nije to sve malo otvorenije sa mnom razgovar'o. Poslije sam ga molila da idemo od psihologa, psihijatra, ne bitno.

Tamara: 1:08:17 – nejasno

Vlatka: Imam ja tog druga što radi (1:08:14 – nerazumljivo), reko – doće čovjek u kuću, razgovarat će s tobom, prevazit ćeš te neke stvari jer ti neko mora pomoć, ne ja, ja ti ne mogu pomoć.

Tamara: Neko stručan.

Vlatka: ja sam se borila s tim. Nje htjep. Isto tako je bio preponosan, ko sam, ja sam. Tako da nije se to moglo spasit, dig'o je ruku na sebe, objesio se.

Tamara: On se objesio.

Vlatka: Da. Nisam ga tu mogla spasit ičim, nit ga je iko mog'o spasit, al' poslije je deda prizn'o da su oni imali u porodici slučajeva suicida, tri četiri bliska, ja to nisam znala. To je teško za dalje, za Tamaru, zbog Tamare. Mada nije s njima u nekoj, u nekim dešavanjima bližim, ne budemo s njima, nemamo neki kontakt.

Tamara: Niste u nekom bliskom kontaktu.

Vlatka: Urijetko nešto zato što stvarno poslije toga što je on uradio, grozni. Mislim ko roditelji nisu reagovali ko moji, kako bi' rekla, ja to opet gledam svoje te roditelje i te neke reakcije, drukčiji su sasvim. Tako da gledam da Tamaru sklonim da ne budu blizu njih, da je to malo sve.

Tamara: Ništa, mi smo sad ovde pred kraj, ostalo je nešto kako sad vidite Banja Luku, Vaš grad?

Vlatka: Joj, kako? Tužno.

Tamara: Tužno.

Vlatka: Tužno. S Natašom kad moraš otić negdje, 'ajd nedeljom gledamo da smo sa smo zajedno, da sjednemo, da popijemo, da se družimo, da ta nedelja nekako, nekad i radim na poslu, većinom radim i

onda mi bude još gore, uvijek neko dođe, neko se javi, neko znaš, a ta šefica to malo ne razumije, taj neki odnos moj sa svijetom.

Tamara: Sa ljudima oko sebe.

Vlatka: Jer opet dođu, pitaju kako si, gdje si, zagrle te, a ona to ne dozvoljava, kao mora biti samo poslovno.

Tamara: A jooj, i to poslovno, em se radi nedeljom, em još.

Vlatka: Dobro, pusti me nedeljom, zna ona da ja to ne mogu. Ja se rasplačem, ne mogu, meni to tako bude teško ta nedelja mi pada.

Tamara: Znači nedelja će uvek biti podsetnik na one kojih nema.

Vlatka: I sad sam odlučila da taj Božić, pošto nam je Božić bio puno u našoj kući bio najljepši praznik neki koji je baka proredila da ja preuzmem da taj Božić ostane.

Tamara: Da se tu okupe.

Vlatka: A to da ću ići na to da se posvetim crkvi i šta ja znam, to je čisto zbog sebe, naći neki svoj mir, više ni ja ne znam šta jer ne mogu ovo, stvarno više počinje bt teško, i dan i jutro i sa Tamarom. 'Ajd Dajana je odlučila neki svoj život da živi i drago mi je da se sklone. Ne moraš mene gledat. Pusti mene kraju. Al' teško je, stvarno je teško. Slabo se viđamo sa tim nekim ljudima i hoću baš taj Božić da ih vratim da mi budu tu kraj mene.

Tamara: Da se okupite.

Vlatka: Jest. Da ih, da ih malo, da sebe malo usrećim, bar tom nedeljom.

Tamara: I njih i sebe.

Vlatka: I njih i sebe. Jer puno su bili uz nas stvarno. Puno ljudi je bilo uz nas i ne mogu, ne možeš baš tako bit stoka, krme, da tako kažem, da te ljude nekako ne počastiš ih, ne daš neki znak da su stvarno bili dio tog, pogotovo ti Škodrići, taj Duško što mu je spremio to odijelo i to sve nešto. Poslije su oni krstili Ivanu i Aljošu, kršteni su kumovi i stvarno su baš. Ona me je vozila da se porodim, imala je jedina auto (1:12:22 – smije se), Mira Škondrić. Baš su ono ko majka i otac, stvarno su ostali brižni. Nisu nešto posebno mogli priuštiti, ali zaposlili su me u Borovu, opet su mi bili baš...

Tamara: Kako da ne. To je ta podrška.

Vlatka: To je stvarno jedan dio mog života koji mi je značio da prevaziđem te neke stvari teške jer si bio sam s mamom, šta ja znam, nisam nikad tražila nikog da imam da budem u ljubavi s nekim da mi ono, znaš i poslije sam tog Zorana srela i sve nekim slučajnostima. Opet kažem možda nisam trebala, al' eto, to je nešto što odavde dolazi.

Tamara: Ih, pa to da. Ne znamo mi šta treba ili ne treba, stvari uradimo, pa da.

Vlatka: To stvarno ne znamo. Da i to znala nema šanse. Znaš da ne bi ni bila ovde. Mi smo planirali da odemo odavde poslije tog vjenčanja, poslije te svadbe.

Tamara: Iz Bosne, iz Banja Luke, da, da.

Vlatka: Sa tim stomakom, jer mene je moja drugarica otišla, Julija, s kojom sam odrasla, za Kanadu. Oni su isto otišli preko te crkve, al' oni su, ovaj, oni su pravoslavci, ali rimokatolički, kako ide, Bože, ne mogu se sad sjetit.

Tamara: Znam, znam na šta tačno mislite. Imaju oni Unijati.

Vlatka: Ukrajinci, ne, ne, Ukrajinci.

Tamara: Da, da, pa da, al' to je ta crkva koji su kao pravoslavni, ali poštoju papu. Imaju pravoslavni obred, ali poštuju. Da. Da.

Vlatka: E sa njom sam odrasla i ona me je htjelapovuć sa sobom. To je baš bila ta devedesetpeta, znači tačno kad je Vladimir pogino, ona je otputovala u Inđiju, prešla preko, al' opet kažem to je sve preko tih organizacija, preko crkve, preko. Mogo si ić jedino tako preć, al' nisam mogla, kako ću ostavit roditelje, kako da ostavim sve to? Kajem se za svaki sekund što to nisam uradila.

Tamara: To su neke stvari koje u tom trenutku ne možemo da znamo da li činimo.

Vlatka: Jest zato što danas ovde živim ne baš tako sjajno, al' eto, preživljava se. Opet imam neke prijatelje, imam ljude koji te podržavaju, koji su tu.

Tamara: Da, opet nekako niste sami.

Vlatka: I drago mi je opet što je Ivana odlučila da ide za Čehu, dobila je pos'o. Drago mi je da djeca ko djeca imaju malo drukčijih razmišljanja.

Tamara: Vlatka, hvala puno.

Vlatka: Nema na čemu.

Tamara: Hvala puno na razgovoru.

Vlatka: Izvnite na ovim suzama.

Tamara: Ne, ne, tu nema nikakve potrebe da se izvinjavate.

Vlatka: To su neke situacije.

Tamara: Evo ovde ćemo sad da završimo.